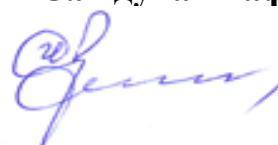

**Міністерство освіти і науки в Україні
Кіровоградський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка**

Кафедра історії України

**«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри**

 Чорний О.В.

«30»серпня 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ УКРАЇНИ
(з найдавніших часів до середини XIII ст.)
(шифр і назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність: 014Середня освіта

Предметні спеціальності: 014.07 Середня освіта (Географія),

014.03 Середня освіта (Історія)

Факультет: природничо-географічний
(назва факультету)

Форма навчання денна

2019 – 2020 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни “Історія України (з найдавніших часів до середини XIII ст.)” для студентів за спеціальністю 014.07 Середня освіта (Географія), додаткова спеціальність: 014.03 Середня освіта (Історія).

Розробник: Козир І.А., доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри історії України

Протокол від № 1 “30” серпня 2019 року

Завідувач кафедри

(О.В. Чорний)
(прізвище та ініціали)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Обсяг дисципліни	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Загальна кількість годин – 90 Кількість кредитів – 3	01 Освіта/Педагогіка Спеціальність: <u>014.07 Середня освіта (Географія)</u> Додаткова спеціальність: <u>014.03 Середня освіта (Історія)</u> Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	Нормативна
		Рік підготовки
		2-й
		Семестр
		3-й
		Лекції
		20 год.
		Практичні, семінарські
		16 год.
		Самостійна робота
54 год.		
Вид контролю		
Залік (3 сем)		

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення курсу є формування історичної свідомості майбутніх вчителів, в якій поєднуються знання, погляди, уявлення про суспільний розвиток, усвідомлення нею нерозривного зв'язку між минулим і сучасністю, традиціями і досвідом різних поколінь українців, виховання громадянського патріотизму, відповідальності за долю своєї Батьківщини, спонукання до активної наполегливої праці в розбудові і зміцненні держави Україна.

Формування у майбутніх фахівців системи знань про особливості економічного, соціального, політичного та етнокультурного розвитку людського суспільства на теренах України у давню добу та період середньовіччя.

Основними *завданнями* курсу є:

- подати наукову періодизацію історії України,
- виявити специфіку геополітичного становища українських земель у давні часи та за доби середньовіччя;
- розкрити історію соціально-економічних та суспільно-політичних процесів в давній та середньовічній Україні;
- висвітлити зміст і особливості розвитку української матеріальної та духовної культури, її взаємозв'язок зі світовою культурою;
- розкрити особливості формування ранніх державних утворень на території України;
- визначити роль і місце в українській історії видатних історичних осіб;
- показати найважливіші події та явища ранньої української історії в контексті історії Європи, роль Київської русі та удільних князівств в системі міжнародних відносин того часу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути такі **компетентності**:

ЗК9 – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ФК8 – здатність проектувати і складати різноманітні тематичні карти, аналізувати інформацію за географічними та історичними картами, атласами та іншими картографічними творами, використовувати ГІС-технології в обсязі, необхідному для роботи вчителя географії, історії та вирішення задач, пов'язаних із просторово-розподіленою інформацією в середовищі ГІС.

ФК14 - здатність орієнтуватися в історичному часі, застосовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу, доцільно використовувати категоріально-понятійний апарат і хронологію історичної науки.

ФК16 - здатність характеризувати досягнення історичної науки та сучасний стан історичних інституцій, їхні ролі в суспільному житті, оцінювати та визначати історичні джерела(пам'ятки).

ФК17 - здатність застосовувати пошук, аналіз та розуміння архівних матеріалів, дискутувати про минуле в політичному й культурному аспектах.

ФК18 - здатність чітко і логічно відтворювати базові історичні знання, оцінювати нові відомості, факти, події та інтерпретації в контексті формування в учнів цілісної історичної картини світу.

Програмні результати навчання:

ПРН8 - знає та розуміє історичну термінологію й наукову періодизацію історичних процесів; основні концепції, теорії та етапи розвитку історичної науки.

ПРН9 - знає та розуміє історіографію для аналізу сучасних наукових дискусій із проблем вітчизняної та всесвітньої історії.

ПРН10 - знає та розуміє історичні особливості розвитку регіонів України, реалізовує краєзнавчий підхід на уроках географії та історії, у позакласній та позашкільній роботі з учнівською молоддю.

ПРН13 – встановлює закономірності територіальної організації суспільного виробництва та населення, просторових процесів та форм організації життя людей у світі, його регіонах та країнах, в Україні та її регіонах; пояснює та аналізує суспільні явища, процеси й тенденції у державі та світі, концепцію сталого розвитку людства;

ПРН20 - уміє використовувати новітні методологічні підходи у навчальній та професійній діяльності: цивілізаційний, аксіологічний, культурологічний, антропологічний, багатофакторний;

ПРН21 - уміє орієнтуватися в науковій періодизації, порівнювати історичні процеси вітчизняної та всесвітньої історії, виявляти тенденції міжнародних відносин, пов'язані з геополітичними чинниками; працювати з джерелами інформації, інтегрувати їх зміст, визнавати й сприймати різноманітність критичного аналізу і оцінок історичних джерел

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1. Стародавня історія України

Вступ. Історія України як наука та навчальний предмет

Україна – незалежна демократична держава.

Предмет і завдання курсу історії України. Історія України як складова частина європейської та загальносвітової історії. Місце вітчизняної історії в системі вузівського навчання. Наукова основа періодизації історії України.

Міжпредметні зв'язки у вивченні історії України. Значення курсу “Історії України” для фахової підготовки і виховання громадянської позиції та патріотизму, вироблення історичної свідомості.

Наукова література з історії України. Характеристика архівних і опублікованих джерел. Художня література з історії України.

ТЕМА 1. Історичний розвиток людського суспільства на території України в період кам'яного віку (I млн р. тому – IV тисяч. до н.е.).

Археологічні дослідження території України. Основні риси первіснообщинного ладу. Періодизація.

Поява людини. Заселення людиною території України. Первісні люди та їх спосіб життя. Культурно-історичні процеси в добу палеоліту. Епоха мезоліту. Господарство, побут. Форми суспільної організації (первісна громада, рід, плем'я). Духовна культура найдавнішого населення території України.

Неолітична епоха. Етнокультурна ситуація на українських землях. Еволюція господарської діяльності людини. Неолітична революція. Розквіт первіснообщинного ладу.

ТЕМА 2. Історичні процеси на теренах України в добу палеометалів: енеоліт – бронза (середина VI – початок I тисяч. до н.е.).

Енеоліт. Трипільська культура. Походження і розселення трипільських племен. Теорії походження трипільців. Етапи заселення території України племенами трипільської культури. Розвиток землеробства і скотарства. Допоміжні види господарювання. Трипільські “протоміста”. Культура та духовний світ трипільських племен. Традиції трипільської культури в культурах пізніших народів.

Інші археологічні культури епохи міді. Індоевропейська проблема в контексті енеоліту України.

Розклад первіснообщинного ладу і зародження ранньоконфедерального суспільства в епоху бронзи. Перший великий суспільний поділ праці. Особливості розвитку господарства племен бронзового віку. Зміни характеру суспільних відносин. Посилення нерівномірності розвитку окремих регіонів України. Міграційні процеси.

Особливості етнічних процесів та розвиток культури на території України в добу бронзи.

***ТЕМА 3. Населення України в добу раннього залізного віку
(початок I тисяч. до н.е. – середина I тисяч. н.е.).***

Розселення племен раннього залізного віку на території України. Скотарі і землероби. Племена кіммерійців: господарство, суспільний устрій, культура. Розселення кіммерійців у IX – VII ст. до н.е. та їх війни з Ассирією, Урарту, Фрігією та іншими країнами.

Племена чорноліської археологічної культури в лісостеповій зоні України. Таврське населення Криму.

Поява скіфів у Північному Причорномор'ї в VII ст. до н.е. Війни скіфів в Передній Азії та їх наслідки. Велика Скіфія V – IV ст. до н.е. Скіфо-перська війна 512 (513) р. до н.е. Господарство, суспільний лад скіфських племен. Особливості розвитку населення лісостепової Скіфії. Скіфи і навколишні племена. Занепад великої Скіфії. Побут і культура скіфських племен. Економічні зв'язки з країнами Середземномор'я та Передньої Азії.

Мала Скіфія у Криму і Північному Причорномор'ї в III ст. до н.е. – III ст. н.е.

Сармати (II ст. до н.е. – IV ст. н.е.). Походження сарматських племен та заселення ними території України. Етапи сарматської експансії на території Північного Причорномор'я. Форма політичної організації сарматських племен. Утворення сарматської протодержави. Язиги, роксолани, аорси, алани. Господарство, побут та культура сарматських племен. Взаємовідносини сармат з сусідніми народами та державами. Сармати і протослов'яни.

ТЕМА 4. Античні міста-держави Північного Причорномор'я.

Античні міста-держави (поліси) Північного Причорномор'я. Причини великої грецької колонізації. Перші поселення на території сучасної України. Періодизація історії античних міст. Державний і соціальний лад Ольвії, Тіри, Херсонеса та інш. міст. Господарство, побут, культура, склад населення античних міст.

Боспорське царство: утворення і державний устрій. Боротьба з Римом та підпорядкування йому. Господарство та духовне життя населення Боспорського царства.

Готи в Північному Причорномор'ї (II – III ст. н.е.). Гунська експансія на території України (середина IV ст. н.е.). Загибель античних міст, занепад сарматської культури. Міграції населення, зрушення етно-політичної ситуації в Північному Причорномор'ї. Початок епохи “Великого переселення народів”.

ТЕМА 5. Давні слов'яни (II ст. до н.е. – VII ст. н.е.)

Писемні, лінгвістичні, археологічні та антропологічні джерела про давніх слов'ян. Проблема “прабатьківщини” слов'ян в історіографії. Венеди. “Велике переселення народів” і зміна етнічної карти Євразії.

Соціально-економічний розвиток слов'янських племен. Територіальна община. Еволюція суспільного устрою. „Держава антів” (IV–VI ст.), дулібський союз (VI–VII ст.).

Слов'яни і сусідні народи. Боротьба з готами, гунами, аварами. Війни слов'ян з Римською імперією та Візантією.

„Велике розселення слов'ян” у VI–VII ст. та виокремлення східних слов'ян. Територія, розселення і заняття східних слов'ян. Звичаї, вірування, побут. Зміни в суспільному ладі. Поява приватної власності. Перші державні об'єднання східнослов'янських племен. Взаємовідносини східних слов'ян з сусідніми народами. Система оборонних споруд. Хазарський каганат.

Розділ 2. Середньовічна Україна

ТЕМА 6. Східнослов'янські племена (VII–IX ст.). Історичні передумови утворення Руської держави.

Джерела та історіографія історії Русі.

Передумови утворення Руської держави. Особливості державотворчого процесу у Східній Європі. Виникнення Києва (V ст.). Східнослов'янські племена і державно-племінні союзи (літописні княжіння) VII–IX ст. Сформування державного об'єднання слов'янських племен Подніпров'я “Руська земля”. Походження терміна “Русь”. Перетворення Києва на державний центр східнослов'янських племінних союзів. Князі Аскольд і Дір. Язичництво східних слов'ян. Християнізація Русі.

Теорії походження держави Русь. Соціально-економічні і політичні фактори об'єднання слов'ян. Утворення міст. Розвиток і характер землеволодіння.

ТЕМА 7. Історичний розвиток Русі в кінці IX – на початку XII ст.

Князь Олег (882–912 рр.). Об'єднання держави, перетворення Русі на імперію. Соціально-економічний розвиток. Внутрішні та зовнішні фактори розвитку Київської держави за перших князів. Князювання Ігоря (912–945 рр.). Повстання древлян 945 р. Княгиня Ольга (945–964 рр.). Адміністративні реформи. Прийняття Ольгою християнства. Державний візит у Візантію. Розширення кордонів Руської держави за князювання Святослава (964–972 рр.). Військові походи. Відносини Русі з кочівниками. Дипломатія Русі. Русь і Візантія.

Розквіт Руської держави за Володимира Великого (980–1015 рр.) та Ярослава Мудрого (1019–1054 рр.). Державні реформи Володимира: адміністративні, військова, земельна, судова, релігійна. Шляхи проникнення християнства на Русь. Хрещення Русі (988 р.) та його історичне значення. Київська митрополія. Кодекс законів “Руська правда”.

Русь в другій половині XI ст. Складання передумов політичної роздробленості Русі. Любецький з'їзд князів (1097 р.). Володимир Мономах.

Посилення тенденції загальноруської єдності в першій третині XII ст. Боротьба Русі з половцями.

ТЕМА 8. Суспільно-політичний устрій та етнічний розвиток Русі.

Державний лад Русі. Ранньофеодальна монархія – середньовічна імперія. Великий князь, боярська рада, феодальні з'їзди – снєми, віче. Військово-адміністративний устрій Руської держави. Місцеві органи управління: намісники, посадники, десяткова система управління. Збройні сили.

Етнічні процеси в руських землях. Проблема етнічності Русі в історіографії. Етноніми “русичі”, “русини”, “руські люди” та їх ідентифікація. Початок формування української народності.

Міжнародні зв'язки і місце Русі в історії Європи.

ТЕМА 9. Економічний розвиток та соціальні відносини в Русі.

Розвиток економіки Русі. Прогрес у землеробстві, скотарстві. Подальша спеціалізація ремесла. Внутрішня і зовнішня торгівля, грошовий обіг на руських землях.

Причини появи міст у східних слов'ян. Особливості фортифікації та забудови давньоруських міст.

Станово-класова структура Русі (князь, бояри, мужі градські, смерди, закупи, рядовичі, холопи, челядь, ізгої). Дальший розвиток феодального землеволодіння. Феодальні повинності.

Причини та характер соціальної боротьби в Русі.

ТЕМА 10. Русь в період феодальної роздробленості та монгольської навали (XII – перша половина XIII ст.)

Причини роздробленості Русі. Форми земельної власності. Зміцнення феодальних князівств. Зростання політичної могутності місцевих центрів. Розвиток міст, ремесла і торгівлі. Соціальна структура населення. Основні тенденції історичного розвитку Русі в період роздробленості.

Державні утворення Середнього Подніпров'я, Київська, Чернігівська, Переяславська держави – “землі”.

Місце Києва і Київської землі в системі удільних князівств. Боротьба з кочовиками. Мономаховичі та Ольговичі. Великокнязівський стіл і боротьба двох принципів престолонаслідування. Дуумвірати.

Чернігівське князівство. Посилення політичної ролі й розширення території князівства. Орієнтація династії Давидовичів на Київ. Боротьба з новгород-сіверськими князями і половцями. Подрібнення князівства.

Місце переяславського князівства в консолідації південно-руських земель в боротьбі з кочовиками.

Відокремлення Володимиро-Суздальського князівства від Києва і утвердження окремої державності і етнічного центру.

Економічне і політичне зростання Галицького князівства. Внутрішня і зовнішня політика Ростиславичів. Ярослав Осмомисл.

Волинське князівство. Боротьба за Волинські землі між галицькими та чернігівськими князями. Роман Мстиславич. Утворення єдиного Галицько-Волинського князівства (1199 р.). Боротьба з боярською опозицією,

Боротьба за Галицьку землю після смерті Романа Мстиславича. Відновлення влади Данила Романовича у Галичі. Розквіт Галицько-Волинського князівства за Данила Романовича.

Продовження процесу формування української народності. Проблема генезису української народності в історіографії. Етноніми “русичі”, “русини”, “руські люди” та їх ідентифікація. Перші згадки про етнотопонім “Україна”.

Вторгнення військ Чингісхана і Батия у руські землі. Битва на р. Калці у 1223 р. Розгром північно-східних князівств у 1237–1238 рр. Захоплення монголами Переяслава, Чернігова та інших міст. Героїчний захист Києва, Вишгорода та інших міст в 1240 – навесні 1241 рр. Завоювання західних руських земель. Наслідки погрому Русі монгольськими ордами. Похід Батия на країни Європи. Заснування держави Золота Орда. Русь під владою золотоординських ханів.

ТЕМА 11. Культура Русі (IX – першої половини XIII ст.).

Шляхи формування і розвитку давньоруської культури. Роль Візантії в становленні культури Київської Русі. Скандинавські впливи. Культурні зв'язки з країнами Західної Європи. Вплив культури країн Ісламу.

Усна народна творчість. Билини Київського та Новгородського циклів. Освіта і писемність (“черти і резі”, кириличне письмо). Графіті. Берестяні грамоти. Наукові знання. Бібліотеки (Софійська бібліотека, бібліотека Печерського монастиря).

Пам'ятки літератури: “Слово про закон і благодать” митрополита Іларіона, “Ізборники” 1073 і 1076 рр., “Повчання” Володимира Мономаха, “Слово о полку Ігоревім”. Церковні книги: “Остромирове Євангеліє” (1056–1061 рр.), “Мстиславове Євангеліє” (бл. 1115 р.), “Києво-печерський патерик”.

Руське літописання (Никон, Іларіон, Нестор, Сильвестр). Найдавніший Київський звід 1037 р., Никонівський звід 1073 р., Початковий літопис 1093–1095 рр., “Повість минулих літ” 1113 р., Київський літопис (1118–1198 рр.), Галицько-Волинський літопис (1202–1292 рр.).

Архітектура Русі. Десятинна церква (989 р.), Спаський собор у Чернігові (1035 р.), Золоті ворота та Софійський собор (1037 р.), церква Спаса на Берестовім (кінець XI ст.), Михайлівський собор Видубицького монастиря (1070 р.), Печерський монастир (1073 р.).

Давньоруське мистецтво. Іконописець Алімпій. Книжкова мініатюра. Ювелірне мистецтво. Музика. Театральні дійства.

Місце давньоруської культурної спадщини у скарбниці світової кудьтури.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія України (з найдавніших часів до середини XIII ст)

№№ п/п	Розділи курсу / теми	Кількість годин				
		усього	у тому числі			
			лекцій	Практичних занять	самостійна робота	
				виконання завдань самостійної роботи		
<i>Розділ 1. Стародавня історія України.</i>						
1	Вступ. Україна - європейська держава. Історія України як наука та навчальний предмет.	3	1			2
2	Історичний розвиток людського суспільства на території України в період кам'яного віку (I млн. років тому - IV тис. до н.е.).	8	1	2		5
3	Історичні процеси на теренах України в добу палеометалів (енеоліт - бронза) (середина VI – початок I тисяч. до н.е.).	9	2	2		5
4	Населення України в добу раннього залізного віку (початок I тисяч. до н.е. - середина I тисяч. н.е.).	9	2	2		5
5	Античні міста-держави Північного Причорномор'я.	7	2			5
6	Давні слов'яни (II ст. до н.е. - VI ст. н.е.)	9	2	2		5
	<i>Всього за розділ 1</i>	45	10	8		27
<i>Розділ 2. Середньовічна Україна.</i>						
7	Східнослов'янські племена (VII - IX ст.). Історичні передумови утворення Руської держави.	9	2	2		5
8	Історичний розвиток Русі в кінці IX - на початку XII ст.	7		2		5
9	Суспільно-політичний устрій та етнічний розвиток Русі.	9	2	2		5
10	Економічний розвиток, соціальні відносини та законодавство в Русі.	7	2			5
11	Русь у період феодалної роздробленості та монгольської навали (XII - перша половина XIII ст.).	9	2	2		5
12	Культура Русі IX - першої половини XIII ст.	4	2			2
	<i>Всього за розділ 2</i>	45	10	8		27
	Разом :	90	20	16		54

5. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історичний розвиток людського суспільства на території України в період кам'яного віку (1 млн. р. тому – IV тисяч. до н.е.).	2
2	Історичні процеси на теренах України в добу палеометалів: енеоліт-бронза (середина VI – початок I тисяч. до н.е.).	2
3	Населення України в добу раннього залізного віку (початок I тисяч. до н.е. – середина I тисяч. н.е.)	2
4	Давні слов'яни (II ст. до н.е. – VII ст. н.е.).	2
5	Східнослов'янські племена (VII–IX ст.). Історичні передумови утворення Давньоруської держави	2
6	Історичний розвиток Київської Русі в кінці IX – на початку XII ст.	2
7	Суспільно-політичний устрій та етнічний розвиток Київської Русі	2
8	Русь у період феодальної роздробленості та монгольської навали (XII – перша половина XIII ст.)	2
...	Разом	16

6. Теми семінарських занять

Не передбачено

7. Теми лабораторних занять

Не передбачено

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Україна - європейська держава	10
2	Населення України в добу раннього залізного віку (початок I тисяч. до н.е. – середина I тисяч. н.е.)	10
3	Давні слов'яни (II ст. до н. е. – VII ст. н. е.).	10
4	Історичний розвиток Київської Русі в кінці IX – на початку XII ст.	10
5	Економічний розвиток, соціальні відносини та законодавство в Київській Русі	10
6	Культура Русі IX – першої половини XIII ст.	4
	Разом	54

9. Індивідуальні завдання

За вибором студента (тематика – у навчально-методичному комплексі)

10. Методи навчання:

- за типом пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний; репродуктивний; проблемного викладу; дослідницький;
- за логікою пізнання: аналітичний; індуктивний; дедуктивний;
- за основними етапами процесу: формування знань, формування умінь і навичок, застосування знань, узагальнення, закріплення, перевірка;
- за системним підходом: стимулювання та мотивація; контроль та самоконтроль;
- за джерелами знань: словесні (розповідь, бесіда, пояснення, лекція); наочні (демонстрація, ілюстрація, використання ТЗН).

Організаційні форми навчального процесу: навчальні заняття: лекції з використанням структурно-логічних схем, семінарські заняття; самостійна робота студентів; робота в науковій бібліотеці ЦДПУ імені В. Винниченка та мережі Інтернет; консультації; контрольні заходи: усні та письмові опитування, тестування тощо, залік.

11. Методи контролю

Оцінювання навчальних досягнень студентів в умовах організації навчального процесу за кредитно-модульною системою здійснюється шляхом поточного, модульного (проміжкового) та підсумкового (семестрового) контролю за 100 бальною шкалою. Підсумкова оцінка переводиться у шкалу

ECTS (A, B, C, D, E, Fx, F) та національну шкалу (відмінно, добре, задовільно, незадовільно).

Оцінюванню підлягають результати виконання студентами будь-яких навчальних завдань, під час роботи над якими вони демонструють власне мислення: розгорнуті і стислі усні відповіді, виконання тестових завдань та письмових робіт, доповіді, реферати, виступи в дискусіях, виконання індивідуальних завдань. написання модульних контрольних робіт тощо.

№№ п/п	Методи контролю	Максимальна кількість балів
1	Усне опитування на семінарському занятті	5
2	Письмова контрольна робота по поточному матеріалу	7
3	Тестування	5
4	Перевірка виконання завдань самостійної роботи	18
5	Перевірка знання лекційного матеріалу	5
6	Модульний (проміжковий) контроль (модульна контрольна робота, колоквиум)	15

Основними критеріями при оцінці навчальних досягнень студентів є:

- розуміння студентами причинно-наслідкових зв'язків між різноманітними історичними явищами;
- уміння порівнювати, пояснювати, аналізувати, узагальнювати, та критично оцінювати історичні факти;
- самостійність мислення;
- використання різноманітних джерел та документів, розуміння їх особливостей, уміння їх характеризувати й оцінювати;
- чіткість і завершеність викладу матеріалу, наявність аргументованих висновків та власних оцінок;
- мовна та термінологічна грамотність.

Формою підсумкового контролю є залік. Підсумкова оцінка виставляється як сума балів поточного та проміжкового (модульного) контролю.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання та самостійна робота				Сума
Розділ 1		Розділ 2		100
Поточний контроль	Модульний контроль	Поточний контроль	Модульний контроль	
35	15	35	15	

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Навчально-методичний комплекс з дисципліни, який містить:

- навчальну програму дисципліни;
- тематику лекцій та плани семінарських занять;
- інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять;
- перелік завдань для самостійної роботи з методичними рекомендаціями;
- програмові запитання до курсу.

14. Рекомендована література

Базова:

1. Білоусько О.А., Киридон А.М., Киридон П.В., Кравченко П.А. Історія України (компаративні нариси). – Полтава, 2002.
2. Борисенко В. Курс української історії. – К., 1998.
3. Винокур О., Трубчанинов С. Давня і середньовічна історія України. – К., 1996.
4. Горєлов М.Є., Моця О.П., Рафальський О.О. Цивілізаційна історія України. – К., 2005.
5. Залізняк Л. Стародавня історія України. – К., 2012.
6. Історія України. Курс лекцій у 2-х книгах. Кн.1. – К., 1991.
7. Історія України: нове бачення. – Т.1. – К., 1995.
8. Історія України (Під ред. Смоля В.А.) – К., 1997.
9. Історія цивілізації. Україна. Том 1: Від кіммерійців до Русі (X ст. до н.е. – IX ст.) / Упоряд. М. Ю. Відейко. – Харків, 2020.
10. Історія цивілізації. Україна. Том 2: Від Русі до Галицького князівства (900–1256). – К., 2021.
11. Рибалка І. Історія України. – Ч.1. Від найдавніших часів до кінця XVIII ст. – Харків, 1995.
12. Терещенко Ю., Курило В. Історія України. – Кн.1. – К., 1995.
13. Україна: Хронологія розвитку. – Т.1,2,3. – К., 2008, 2009.
14. Яковенко Н.М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця ХУІІІ ст. – К., 1997.
15. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. – К., 2009.

Додаткова:

1. Антонович В. Б. Монографії по історії Західної і Юго-Західної Росії. Т.1. – К., 1885.
2. Багалій Д.І. Історія Слобідської України. – Харків, 1991.
3. Багалій Д. Нарис історії України. Доба натурального господарства. – К., 1994.
4. Білоусько О.А. Україна давня: Євразійський цивілізаційний контекст. – К., 2002.
5. Брайчевський М. Вступ до історичної науки. Навч. посібник. – К., 1995.
6. Брайчевський М.Ю. Конспект історії України. – К., 1993.
7. Бунятян К.П. Давнє населення України. – К., 2003.
8. Верстюк В.Ф., Дзюба О.М., Репринцев В.Ф. Історія України від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. – К., 1995.
9. Грушевський М.С. Історія України – Русі. В 11 томах, 12 кн. – К., 1991–1997.
10. Давня історія України. Кн.1,2. – К., 1994–1995.

11. Давня історія України. У 3-х т. – К., 1997, 1998, 2000.
12. Дорошенко Д. Нарис історії України. Т. 1–2. – К., 1991.
13. Економічна історія України: Історико-економічне дослідження: в 2 т. – К., 2011.
14. Єфименко О. Історія України та її народу. – К., 1992.
15. Історія війн і збройних конфліктів в Україні. Енциклопедичний довідник. – К., 2004.
16. Історія релігії в Україні. – К., 1999.
17. Історія України в особах. IX–XVIII ст. – К., 1993.
18. Історія українського війська. Т.1, Т.2. – Львів, 1992; 1996.
19. Історія української культури. В 5-ти т. – К., 2001–2005.
20. Історія української літератури: У 8-ми томах. – К., 1967–1970.
21. Історія українського мистецтва: В 6 т. – Т.1–4. – К., 1966–1969.
22. Історія української музики: У 6 т. – Т.1. – К., 1989. – Т.І.
23. Костомаров М. Історія України в життєписах визначніших її діячів. – К., 1991.
24. Котляр М. Історія України в особах. Давньоруська держава. – К., 1996.
25. Котляр М., Кульчицький С. Шляхами віків: довідник з історії України. – К., 1993.
26. Котляр М., Смолій В. Історія в життєписах. – К., 1994.
27. Крип'якевич І. Історія України. – Львів, 1992.
28. Культура українського народу. – К., 1994.
29. Лаврів П. Історія Південно-Східної України. – Львів, 1992.
30. Кипинський В. Релігія і церква в історії України. – К., 1995.
31. Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. Т. 1–2. – К., 1994.
32. Мала енциклопедія етнології та етнографії. – К., 1999.
33. Малий словник історії України. – К., 1997.
34. Минуле України: відновлені сторінки. – К., 1991.
35. Моця О. Українці: народ і його земля (етапи становлення). – К., 2011.
36. Нариси з історії дипломатії України. – К., 2001.
37. Овсій І.О. Зовнішня політика України від давніх часів до 1944 р. – К., 1999.
38. Політична історія України (За ред. Проф. В.І.Танцюри). – К., 2002.
39. Полонська-Василенко Н. Історія України. У 2-х томах. – К., 1992.
40. Семчишин М. Тисяча років української культури. Історичний огляд культурного процесу. – К., 1993.
41. Терещенко Ю.І. Україна і Європейський світ: Нарис історії від утворення Старокиївської держави до кінця ХУІ ст. – К., 1996.
42. Україна і світ. Історія господарства від первісної доби і перших цивілізацій до становлення індустріального суспільства. – К., 1994.
43. Україна: хронологія розвитку. Т.1. З давніх часів до пізньої античності. – К., 2006.
44. Україна: хронологія розвитку. Т.2. Давні слов'яни. Київська Русь. – К., 2009.

45. Українська народність. Нариси соціально-економічної і етнополітичної історії. – К., 1990.
46. Яковенко Н. Вступ до історії. – К., 2007.

15. Інформаційні ресурси:

1. <http://ukrhist.at.ua/>
2. <http://www.human-culture.com/history/>
3. <http://history.org.ua/>
4. <http://litopys.kiev.ua>
5. <http://litopys.org.ua/>
6. <http://www.nbu.gov.ua/>
7. http://dneslovo.at.ua/dir/istorichni_sajti/1
8. <http://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Sci.html>
9. <http://library.kr.ua/>
10. <http://www.nbu.gov.ua/>
11. <http://www.studentbooks.com.ua/>

16. Програмові питання до самоконтролю знань з курсу “Історія України (з найдавніших часів до середини XIII ст.)”

1. Україна. Загальна характеристика .
2. Предмет, завдання, періодизація курсу історії України.
3. Основні джерела до вивчення стародавньої та середньовічної історії України.
4. Еволюція господарської діяльності людини за доби палеоліту.
5. Історичні процеси на території України в період мезоліту.
6. Племена неоліту. Неолітична виробнича революція.
7. Форми суспільної організації за доби кам'яного віку.
8. Розвиток культури та релігійних уявлень за доби кам'яного віку.
9. Особливості історичного розвитку населення території сучасної України за доби енеоліту.
10. Трипільська культура: територія, господарство, побут населення. Витоки та історична спадщина Трипілля.
11. Бронзовий вік на території сучасної України. Зміни в розвитку людських спільнот.
12. Проблема індоєвропейської прабатьківщини в контексті історії України.
13. Населення Лісостепової України у I тисяч. до н.е.
14. Кіммерійці в Північному Причорномор'ї.
15. Велика Скіфія: територія, населення, господарство, побут, культура.
16. Велика Скіфія: суспільний лад, основні етапи історії в Північному Причорномор'ї.
17. Малі Скіфія. Їх походження, розвиток, історична доля.
18. Сарматські племена на території сучасної України.
19. Грецька колонізація Північного Причорномор'я і Криму.
20. Боспорське царство.
21. Суспільно-політичний устрій античних міст-держав у Північному Причорномор'ї .
22. Соціально-економічний розвиток античних міст-держав у Північному Причорномор'ї. Культура і вірування колоністів.
23. Кочові племена Північного Причорномор'я та античні міста-держави.
24. Готи і гуни в Північному Причорномор'ї.
25. Проблема походження слов'ян в історіографії.
26. Письмові джерела про слов'ян.
27. Лінгвістичні, антропологічні та археологічні джерела про слов'ян.
28. Давні слов'яни наприкінці I тисяч. до. н.е. - середині I тисяч. н.е.
29. Давні слов'яни і кочові народи степу.
30. Велике розселення слов'ян.
31. Етнополітичні об'єднання на території України в середині I тисяч. н.е. (“Держава антів”, дулібський союз.)
32. Східні слов'яни у VII–VIII ст.: економічний розвиток, соціальна структура.

33. Східні слов'яни у VII–VIII ст.: суспільно-політичні відносини, культура та релігійні уявлення.
34. Союзи східнослов'янських племен напередодні утворення Руської держави.
35. Сусіди східнослов'янських племен: угро-фіни, балти, авари, алани, болгари, мадяри, народи Криму.
36. Хозарський каганат. Його вплив на ранню історію Русі.
37. Історичні передумови формування Руської держави.
38. Проблема походження Русі в історіографії.
39. Походження назви “Русь”.
40. Історичний розвиток Русі в IX – першій половині X ст. (Аскольд, Дір, Олег, Ігор).
41. Русь за князювання Ольги та Святослава.
42. Реформи Володимира Великого.
43. Запровадження християнства на Русі.
44. Великий київський князь Ярослав Мудрий.
45. Русь у другій половині XI – на початку XII ст. Початок роздробленості руських земель.
46. Укріплення державної єдності Русі у першій третині XII ст. Володимир Мономах.
47. Державно-політичний устрій Русі.
48. Розвиток руського законодавства.
49. Соціальна структура давньоруського суспільства.
50. Етнічні процеси в Руській державі.
51. Русь і кочові народи степу (печеніги, торки, половці).
52. Формування і розвиток великого феодалного землеволодіння на Русі.
53. Розвиток сільського господарства на Русі.
54. Розвиток ремесла на Русі.
55. Розвиток торгівлі на руських землях, грошовий обіг.
56. Формування та розвиток давньоруських міст.
57. Народні рухи на Русі X–XII ст.
58. Зовнішня політика Русі IX–XII ст.
59. Причини феодалної роздробленості руських земель. Місце Києва у новій системі політичних відносин.
60. Економічний розвиток Південно-Руських князівств (30-ті рр. XII – перша половина XIII ст.).
61. Особливості державно-історичного розвитку південно-руських земель в період феодалної роздробленості.
62. Київська земля у другій третині XII – першій половині XIII ст.
63. Переяславське князівство у другій третині XII – першій половині XIII ст.
64. Чернігівське та Новгород-Сіверське князівство у другій третині XII – першій половині XIII ст.
65. Володимиро-Волинське князівство у XII ст.
66. Галицьке князівство у XII ст.

67. Утворення Галицько-Волинського князівства. Роман Мстиславич.
68. Русько-половецький союз проти татар. Битва на р. Калка.
69. Боротьба Південної Русі проти монгольської навали. Оборона Києва.
70. Завоювання монголами західних земель Русі. Європейський похід Батия.
71. Встановлення монгольського іга. Русь під владою Золотої Орди.
72. Історичні умови розвитку давньоруської культури.
73. Розвиток писемності за доби Київської держави.
74. Розвиток освіти та наукових знань на Русі.
75. Давньоруське літописання.
76. Літературні пам'ятки Русі. Мова.
77. Архітектура та образотворче мистецтво Русі.
78. Давньоруський фольклор та музична творчість.
79. Розвиток військової справи і озброєння в Русі.
80. Етнічні процеси в період феодальної роздробленості Русі. Поява етноніму "Україна".